JUDYTA BIELANOWSKA ▶▶

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6764-7859>

**Sprawozdanie z konferencji
„Badanie i mierzenie przywództwa politycznego”,
Warszawa, 12 czerwca 2018 roku**

**Report from conference „Researching and measuring political
leadership”, Warsaw, June 12, 2018**

**Отчет с конференции «Исследование и измерение
политического лидерства», Варшава, 12 июня 2018 г.**

Przywództwo polityczne, sposób interpretacji tego zjawiska w kontekście pojęć pokrewnych, wielość aspektów, które obejmuje, różnorodność funkcji i cech dystynktywnych przywódcy politycznego, to wciąż niezmierne ważne zagadnienia z zakresu nauk o polityce. Pomimo podejmowanych wielokrotnie prób ustalenia uniwersalnego paradygmatu badawczego, systematyzującego dotychczasowy rezerwuar wiedzy i badań nad przywództwem politycznym oraz wytyczającego dalszy kierunek indywidualnych spostrzeżeń naukowców, specjalizujących się w szeroko pojętym przywództwie, rozumianym najczęściej jako proces, relacja bądź zjawisko społeczno-polityczne, nadal nie zaistniał w tej kwestii konsensus, na gruncie którego możliwe byłoby wypracowanie niezawodnych metod pomiaru, konceptualizacji i operacjonalizacji przywództwa politycznego i jego szczegółowych typologii. Stąd też zapewne wynika potrzeba wspólnych obrad, sprzyjających wymianie krytycznych refleksji nad poszczególnymi wątkami, wpi-

sującymi się w tę nadzwyczaj niejednoznaczną i kontrowersyjną kategorię teoretyczną.

Tego rodzaju refleksji poświęcone zostały obrady ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. „Badanie i mierzenie przywództwa”, która odbyła się 12 czerwca 2018 r. w Collegium Civitas w Warszawie. Jej organizatorami były następujące ośrodki naukowe: Collegium Civitas, Pracownia Badań nad Przywództwem w Ośrodku Studiów Amerykańskich UW, Sekcja Przywództwa Politycznego oraz Sekcja Metod, Technik i Narzędzi Badawczych PTNP, Uniwersytet SWPS, Instytut Studiów Politycznych PAN, e-Politykon – Ośrodek Analiz Politologicznych UW, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW. Obrady zorganizowane były w trzech panelach, podczas których prelegenci podejmowali zagadnienia koncepcji i modeli przywództwa politycznego, badania form aktywności przywódców oraz reakcji na działania przywódców. Konferencję zainaugurowali jej gospodarze z Collegium Civitas i Uniwersytetu Warszawskiego, a mianowicie dr Krzysztof Kasianiuk oraz prof. UW dr hab. Bohdan Szklarski, którzy powitali gości i w kilku słowach wprowadzenia do dalszej części spotkania zasygnalizowali podstawowe trudności, z jakimi borykają się naukowcy podejmujący próbę mierzenia i badania przywództwa politycznego.

W panelu pierwszym, poświęconym teoretycznym zagadnieniom przywództwa politycznego w kontekście istniejących modeli i postulowanych najbardziej miarodajnych metod pomiaru przywództwa, głos zabrało czworo referentów. Jako pierwszy przemawiał prof. dr hab. Roman Bäcker (UMK), który w referacie *Mierzenie przywództwa* omówił rozróżnienie terminów „przywództwo” i „*leadership*” oraz scharakteryzował istniejące typologie przywództwa politycznego i intelektualnego. Następnie mgr Judyta Bielanowska (UMK) skoncentrowała się na jednej z podstawowych metod pomiaru przywództwa politycznego, a mianowicie weberowskim typie idealnym, wskazując na antynomiczne rozróżnienie między „przywództwem politycznym” a „władzą absolutną” oraz dowodząc, iż możliwe jest kategoryzowanie asymetrycznej relacji zależności i podporządkowania, istniejącej między poszczególnymi podmiotami, za pomocą subtypów. Z kolei dr Maciej Hartliński (UWM) w referacie poświęconym koncepcji „pomiarów” przywództwa i przywództwa w partiach politycznych odniósł się do metodologicznego rozróżnienia między przywódcami politycznymi a przywództwem w partiach politycznych, wskazując iż badania przywódc-

ców partyjnych są w dużej mierze tożsame z badaniami elit politycznych, zaś badania przywództwa partyjnego koncentrują się na pozycji i zakresie władzy w partiach politycznych, oscylując tym samym wokół zagadnienia demokracji wewnętrzzpartyjnej. Na zakończenie obrad w pierwszym panelu głos zabrał dr Krzysztof Kasianiuk (CC), który wygłosił referat pt. *W stronę operacjonalizacji pojęcia „przywództwa” z wykorzystaniem koncepcji systemowych*. Prelegent w swojej refleksji wykazał, iż przywództwo można rozpatrywać jako proces społeczny, przebiegający zawsze w zróżnicowanych warunkach, zaś metodami szczegółowymi, za pomocą których możliwy jest pomiar przywództwa, byłyby badania systemowe, w tym: systemu, sterowania, złożoności i entropii.

W panelu drugim, poświęconym badaniu form aktywności przywódców, swoje spostrzeżenia i propozycje przedstawiło pięcioro prelegentów. Jako pierwszy głos zabrał mgr Jakub Klepański (UWM), który omówił *Zastosowanie analizy ilościowej i jakościowej jako metody badań wystąpień publicznych przywódców politycznych*, zwracając w tym kontekście uwagę na potrzebę wyszukiwania słów kluczowych w wystąpieniach oraz komparatystryki częstotliwości ich użytkowania. Autor zasugerował ponadto, iż wyniki metody jakościowej winny być powiązane z rezultatami badań ilościowych, co w założeniu pozwoli odpowiedzieć na następujące pytania: z jaką częstotliwością politycy wypowiadają się w wybranym temacie oraz jak często używają oni słów kluczowych. Kolejne prelegentki: dr Monika Sidor (UMCS), dr Justyna Wasił (UMCS) oraz dr Katarzyna Kuć-Czajkowska (UMCS) przedstawiły *Style przywództwa lokalnego w warunkach koabitacji – oczekiwania vs rzeczywistość*, opierając się na ogólnopolskich badaniach empirycznych, których podstawę stanowiło ponad 70 wywiadów pogłębio-nych przeprowadzonych w trakcie kadencji 2014–2018 w koabitacyjnych gminach. Autorki wyróżniły dwa odmienne sposoby sprawowania władzy na poziomie lokalnym, a mianowicie pokojowe współrzędzenie, kiedy to wójt, burmistrz lub prezydent miasta uzyskuje, pomimo braku większości w radzie, wsparcie wystarczającej liczby radnych do zarządzania gminą oraz koabitację konfliktową, gdy organowi wykonawczemu nie udaje się stworzyć koalicji, a relacje z radą gminy są napięte. Jako ostatnia w tym panelu głos zabrała mgr Agnieszka Grzegorzczuk (UMCS), ukazując *Przywództwo premierowskie versus wykorzystanie potencjału byłych Prezesów Rady Ministrów w Polsce*, oraz dowodząc – w oparciu o analizę istniejących

materiałów i rozmów z dziesięcioma byłymi premierami – istnienie zależności między jakością przywództwa politycznego a wykorzystaniem wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych byłych Prezesów Rady Ministrów, zwłaszcza przy uwzględnieniu możliwych rozwiązań systemowych.

W ostatnim panelu, zatytułowanym „Badania reakcji na działania przywódców”, swoimi spostrzeżeniami podzieliło się pięcioro dyskutantów, zaś jako pierwsza głos zabrała dr hab. Anna Pacześniak (UWr), która wspólnie z dr Marią Winclawską (UMK) przedstawiła referat pt. *Pozycja liderów w partiach politycznych*. Prelegentka przeanalizowała pozycję lidera w czterech wymiarach: 1) pozycja lidera względem innych organów partyjnych; 2) rola lidera w selekcji kandydatów w wyborach; 3) rywalizacyjność wyborów na stanowisko przewodniczącego partii; 4) rola partyjnego lidera w parlamencie. Następni prelegenci: dr Marta Żerkowska-Balas (Uniwersytet SWPS) i dr hab. Michał Wenzel (Uniwersytet SWPS) ukaza-li przywództwo polityczne w perspektywie obywateli, wykorzystując przy tym dane pochodzące ze zogniskowanych wywiadów grupowych, w których udział wzięli wyborcy PiS, PO, Nowoczesnej, PSL, SLD i Kukiz'15. Na uwagę zasługuje fakt, że w wywiadach, oprócz pytań dotyczących opinii rozmówców, zastosowana została także technika projekcyjna Brand Party, która dzięki wyobrażeniu sobie kilku przywódców umożliwia opisanie wizerunku poszczególnych liderów oraz relacji pomiędzy nimi a reprezentowanymi przezeń partiami w perspektywie porównawczej. Na zakończenie tej części obrad prof. dr hab. Bohdan Szklarski omówił tzw. czynnik Obamy w kontekście reakcji na amerykańskie przywództwo w ujęciu porównawczym. Przedmiotem analizy uczynił on czynniki nadające prezydentowskiemu przywództwu szczególne miejsce wśród metod badawczych pomiaru przywództwa w innych systemach politycznych.

W ostatniej części spotkania prelegenci ze wszystkich paneli we wspólnym gronie dyskutowali nad sposobami definiowania przywództwa politycznego w nawiązaniu do metod jego pomiaru. Podczas rozmowy najczęściej padały pytania nie tyle o to, jakie konkretnie metody i techniki pomiaru należałoby użyć, aby empirycznie „zmierzyć” przywództwo, lecz przede wszystkim do jakiego stopnia pomiar przywództwa jest zasadny? Czy nie wystarczy po prostu zdefiniować konkretnego przypadku na podstawie wypracowanych już typologii, kryteriów i ujęć definicyjnych samego zjawiska przywództwa politycznego? Wreszcie czy w XXI wieku, tak

dynamicznym i skłonny do ustawicznych przeobrażeń w sferze politycznej, społecznej i jakiegokolwiek innej, możliwe jest ustalenie miarodajnych metod pomiaru czegoś tak trudno definiowalnego, jak przywództwo polityczne?

W obliczu tych i innych pytań, nasuwających się w kontekście przywództwa politycznego, niniejsza konferencja stanowiła zaledwie wstępne rozpoznanie zagadnienia, dające sposobność do wyartykułowania najbardziej ważkich problemów, nad którymi pochylają się współcześni badacze tej kategorii teoretycznej i które z pewnością jeszcze długo nie doczekają się satysfakcjonującej odpowiedzi. Dlatego też organizowanie tego rodzaju konferencji, spotkań, forów wymiany myśli wydaje się być jak najbardziej zasadne. Problematyka przywództwa politycznego jest bowiem niewyczerpywalna.

MGR JUDYTA BIELANOWSKA

Katedra Konfliktów Politycznych
Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ul. Batorego 39 L, 87-100 Toruń
judyta.bielanowska@onet.pl